

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Generalis Totivs Sacri Ordinis Clericorvm Canonicoꝝ Historia Tripartita

Pennotto, Gabriele

Coloniae, Anno M.DC.XXXXV.

XXXI. De cæteris Ecclesijs, & Monasterijs Canonicoꝝ in Regnis, &
Prouincijs Hispaniaru[m], excepta Lusitania.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38634

CAPVT TRIGESIMVM PRIMVM

Deceteris Ecclesijs, & monasterijs canonicorū in Regnis, & Prouincijs Hispaniarū, excepta Lusitania constitutis.

Acturus nunc de alijs Ecclesijs & Collegijs canonicorum regularium in omnibus Prouincijs, & Regnis Hispaniarum, excepta Lusitania, vel nunc, vel olim existentibus, illud ante omnia pramittendum censui, de quo per suas certiorum me reddit Reuerendis, & Excellentiss. Doctor & Prior S. Marie Maioris sue de Pilari Casaraugustanae Dominus Jacobus de Ayeris, nimirum in omnibus Ecclesijs Hispaniarum disciplinam canonicam siue regularem antiquitus fuisse institutam, quod triplici coniectura mea quidem opinione, valde probabili confirmat. Prima est, quia quo tempore D. Gregorius Augustinus Anglorum Apostolus ad instituendam Ecclesiam Anglicanam destinauit, eo etiam tempore Isidorus Hispanensem Archiepiscopum totius Hispaniae Legatum, ad illius Ecclesias reformandas, & ad pristinum, perfectumque statum reducendas designauit, quare quod D. Gregorius Augustinus Anglorum Apostolo praecipit, ut in Ecclesijs Anglicanis illam vitam institueret, quae ab initio nascentis Ecclesiae inter primos illos clericos Apostolicos legitur instituta, de quo in cap. Quia tua fraternitas 12. quaeft. 1. non minus Isidorus in Ecclesijs Hispaniarum, quam Augustinus in Anglicanis, exequendum curauit, ut scilicet canonicam, & communem vitam, eamque perfectissimam restitueret, quam ille in secundo libro de officijs primo loco describit, quam non aliam fuisse, nisi communem, & canonicam vitam clericorum regulariter uiuentium quos ante illum B. Augustinus reformatos regula praclarissima, & toti mundo celebri donauit, ex eo conuincitur, quod Turpinus in Vita Caroli Magni cap. 5. scribit, Carolum Magnum Saracenis à Compostella profligatis, Archiepiscopi & canonicos secundum B. Isidori regulam uiuentes Ecclesia Compostellana possuisse, nam cum in omnibus B. Isidori scriptis nulla peculiaris regula canonicorum ab illo scripta reperitur, certe non de alia regula, quam de Apostolica per D. Augustinum in scriptis redacta, & ad normam vitae Apostolicae conuadrate, & exinde per totum orbem diulgata, intelligendum uidetur. Altera uero coniectura non minus euidens est, quod ut ille narrat, Ecclesiae, quae inter Saracenorū ruinas remanserunt, vel quae ad illorum manus non peruen-

ximi recens editae, cum sub Era 606. nimirum anno Christi 568. scribit: Ego Marcus Maximus, qui hoc scribo, uixi multos dies in eade S. Maria de Columna. & beatus Jacobus Zabedaei filio ex. edificata sub Regula S. Benedicti, pro quo erat monasterium monachorum Benedictinorum constitutum. Quid enim monachis D. Benedicti, quid regule D. Benedicti cum canonicis cathedralibus? praesertim per illa tempora, quibus uel Diui Benedicti institutum illas Regiones mundi penetrauerat, uel si penetrauerat, illius professores non clericis, sed ut sic per uocabulum inopiam dicitur, laici erant, non in cathedralibus, sed in solitudinibus & tugurijs degebant, sed uide, quae de hac re libro primo cap. 53. adnotauimus.

XI. In hoc praclarissimo Collegio floruerunt post ciuitatem à Saracenis recuperatam, multi uiri cum pietate tum omni genere scientiarū eruditissimi, ex quibus ut paucos referam, fuerunt Ioannes Trullus primus canonicus dicte Ecclesiae S. Mariae, exinde Prior monasterij S. Christinae eiusdem instituti, Sac. Theologiae Professor eruditissimus, qui uolumen de Ordine canonicorum regularium elucido quatuor libris distinctum edidit, in quo praeter ea, quae ad canonicos regulares pertinent, alia quamplurima tum ad moralem, tum ad naturalem Philosophiam, & diuinae Scripturae intelligentiam edocentibus, doctissimè explicant. Secundus Bartholomaeus Laurence eiusdem Ecclesiae Prior, & Regni Aragonum Historiographus, qui epistolae aliquot, Vitam S. Braulionis, & alia opuscula dignissima perfecit: quaedam uero inchoata, morte praeventus absoluerit nequirit. Tertius Petrus Cenedo canonicus item, & Prior in stroque uere uersatissimus, qui duo edita uolumina: alterum quaestionum, quae ad praxim in tribunalibus frequenter reducantur. Alterum Collectanearum iuris canonici tribus libris distinctū, quorum primus materias Decretalium, Secundus Decretalium, Tertius Sexti, Clementinarum, & Extravagantium perstringit. Quartus Dominicus Garzia, canonicus & Prior d. Ecclesiae, Doctor Theologus Complutensis, & linguarum intelligentia eruditissimus, hic ut audio scripsit librum de excellentia sanctissimi Nominis Iesu alterum quoque de aduentu Messiae, & de Scripturarum intelligentia contra Iudeos tractatum quoque Christianae peregrinationis, necnon quaestiones super librum Genesim summo ingenio, & lubricatione elaboratum propediem in lucem emissurus. Demū de miraculosa Ecclesia S. Mariae de Columna integrum librum recens editit Reu. Adm. Pater frater Didacus Murillo Seraphici Ordinis D. Francisci regularis obseruantiae professor, ad quem lectores plura cupientes remitto.

(o)

uenerunt, omnes regulares erant, qualem fuisse Gelsabienfem, siue S. Petri de Taberna, monumenta vetustissima testantur. Quæ verò Saracenis superatis ex illorum manibus eripiebatur, euismodi fuerunt Rotensis in Ripa Curtis, & Pávilonensis ambe tunc Cathedralæ, & collegiata Ronzeuallis, & S. Christinæ de Summo Portu, & Alquezarenfis, & quotquot subinde ad ditionem Christianorum deueniebant, in eisdem ordo canonicus secundum B. Augustini Regulã illico reponebatur, vt de Toletana, Oxomensis, & alij Autores grauisimè tradunt, sed tertia, quæ omnem prorsus dubitationem eliminat, est, quia in Regnis saltem citerioris Hispaniæ, vt potè Aragoniæ, Nauarre, Valentis, & in principatu, Catalonia nulla est Ecclesiã cathedralis, vel collegiata insignis, in qua non adhuc extet claustra, dormitorium, refectorium, & officia regularia, & in quibus canonici non recipiant vestiarium, & alia regularibus dari consueta. Idem de Ecclesijs Regnorũ Aragoniæ, Nauarre, & Castellæ se aut vidisse, aut legisse affirmat Ioannes Trullio lib. r. cap. 11. num. 2.

Hinc apparet, grauisimum esse pondus machinæ, quam mouendam aggredimur, Catalogũ Ecclesiarum, & monasteriorum canonicorũ regularium, quæ nunc sunt, vel alias fuerunt in Prouincijs Hispaniarum recenseri, tum ob illorum numerum, tum quod illorum maxima pars, vel abiectis regularibus institutis, ac etiam insignijs ad statum secularem transferunt, vel bellorum procellis attrita, vel Præfulum incuria collapsa fuerunt, adeo vt ne illorum quidem vestigia liceat intueri. Quæ causæ etiam nos ab incepto terere merito deberent, tamen ne nostrum qualecunq; studium in hoc desideretur, recensebimus breuiter, quæ vel ex probatis autoribus de profundis, vel Reuerendis. Patrum D. Antonij à Cruce Congregationis Colimbricensis Generalis dignissimi, & D. Jacobi de Ayerue S. Mariæ de Piliari Prioris, relatione accepimus. In recensendis verò prædictis tam Ecclesijs, quam monasterijs non ordinem Prouincialis Romani, qui centum abhinc annis in multis est immutatus, sed ordinem Alphabeticum, ad errores, quantum fieri poterit, vitandos sequar, ponendo primum Ecclesias cathedr. sub suis Metropolitanis iuxta ordinẽ Prouincialis antiqui: deinde singula monasteria, quæ sunt vel fuerunt in singulis ciuitatibus, vel in eorum Dioccesibus. Horum autem nomina hæc sunt:

IN Abulensi Diocesi Prouinciæ Toletanæ monasterium S. Mariæ de Burgo Ordinis S. Augustini, reperitur in libro Taxarum Apostolicarum, an verò sit Prioratus, an Abbatia non inueni. & cum nullus eorum, qui Catalogum Ecclesiarum, & monasteriorum canonici Ordinis tam ex citeriori, quam ex yleriori Hispania transferunt, huius monasterij meminerit, fu-

spicor esse dirutum, & illius bona vel communita, vel alijs Ecclesijs, vel Ordinibus applicata.

In Alurijs in Diocesi, vt arbitror, Quentenfi monasterium S. Mariæ vulgo de Cueva Doga, canonici Regulares illud adhuc tenent, & relatione Lusitana.

Apud Augustobrigam monasterium canonicarum regularium S. Facicis nuncupatum, quod ab illis adhuc tenetur. Relatio Lusitana.

In Auriensi Episcopatu Prouinciæ Compostellanæ Prioratus distus de Iunquera satis opulentus. Verùm canonicis desitutus, & commendatus.

Alquezarenfis Ecclesiã in Regno Nauarre statim à Saracenis recuperata canonicis regularibus fuit restituta, qui multo tempore illam tenuerunt.

Binariensis Ecclesiã Cathedralis olim regularis ex Augustino Iicicensi.

Barcinonensis Cathedralis Prouinciæ Tarraconensis, hæc regularis antea extitit tradit Ioannes de Nigraualle, & relatio Hispanica.

In Barcinonensi ciuitate monasterium canonicorum satis celebre S. Annæ vocatum, et præctica Cancellariæ Apostolicæ, & Aduerari Mirzo de collegijs canonicorum regularium cap. 32.

Apud Burgensem ciuitatem monasterium S. Ioannis de Ortega, quod ipse Sanctus edificauit, & in eo sepultus iacet. olim canonicorum regularium, nunc eremitarum ordinis S. Hieronymi, Relat. Lusitana.

Apud eãdem ciuitatem aliud monasterium canonicorum regularium S. Mariæ de la Serra nuncupatum, nunc dictorum eremitarum. Relat. Lusitana.

In eadem ciuitate monasterium S. Dorothæ, item aliud monasterium S. Ildelfonsi. Item monasterium S. Mariæ de la Calera, omnia sunt canonicarum regularium ordinis S. Augustini, & sunt valde opulenta. Relat. Lusit.

In Regno Castellæ monasterium S. Barnabæ vulgo del Puerto nuncupatum antea canonicorum regularium, nunc ab Eremitis D. Hieronymi possidetur. Relat. Lusit.

Calagurgenfis seu Calaguritana Ecclesiã Prouinciæ Cæsaraugustanæ, olim erat canonicorum regularium, ex Ioanne de Nigraualle Cartagenensis Prouinciæ Valentini, olim canonicorum regularium ex eodem Nigraualle.

Cariolaruensis ordinis canonicorum regularium, ex eodem.

Cæsaraugustana S. Saluatoris Metropolitanæ ab illius fundacione mansit regularis, vt que ad annum 1604. quo anno Philippo II. Hispaniarum Rege procurante, facta est secularis. Eam verò ab institutione sub B. Augustini Regula fundatam constat ex libro Prouincialis Romano, & ex omnibus de illa scribentibus. Hæc

prope fuerat Melchita Saracenorum magnificenter erecta, quam ob causam Alphonsus Rex Hispaniarum Cæsaraugusta à Saracenis recepta, Sedem Episcopalem ex Ecclesiã S. Mariæ Maioris ad illam transferendam procurauit, præsertim quod dicta Ecclesiã S. Mariæ Maioris vetustate fere contumpta collabebatur. Eandem verò locum occupauit, cui Hofcensem, Tiratonensem, Pamplonensem, Calaguritanam, & Segobricensem Ecclesijs subiecit ex eodem Prouinciali. Porro in eadem Ecclesiã floruerunt ex ordine canonicorum regularium in primis B. Petrus Arbutus Episcopus, Theologus insignis, & Inquisitor hæretice prauitatis, vir eximia sanctitatis, quem in eadem Ecclesiã laudes matutinas recitantes, Neophilii ex Iudaismo conuersi occiderunt, seu potius martyrio affecerunt: nam carne defunctus miraculis conuersus, cuius nunc canonizatio apud Sedem Apostolicam procuratur, vt à viris hæc digni accipi.

Secundus D. Martinus Garzias eiusdem Ecclesiæ primò regularis canonicus, deinde Episcopus Barcinonensis, Theologus præclarus, & iurisconsultus Serenissimorum Regũ Ferdinandi & Elizabethæ, qui volumen sacrarum canonum edidit. Tertius D. Didacus Dastidus eadem Ecclesiæ canonicus, hic scripsit libros Pædagogicos luculentos, & alia quædam opuscula Theologica non spernenda, vt notat Ioannes Trullio libro primo cap. sexto, quæ ad minus nec non uenerunt.

In Diocesi Cæsaraugustana siue in Hofcensi Metropoli Cæsaraugustanæ monasterium S. Christinæ titulo Prioratus vetustissimum, cuius idem Ioannes Trullio prius sanctæ Mariæ de Piliari canonicus, postea Prior extitit, nunc soluta regulari disciplina in Prioratum secularem in Ecclesiã Cæsaraugustana erectum.

Cordebensis Ecclesiã Prouinciæ Hispanensis olim regularis ex Ioanne de Nigraualle. In eadem monasterium S. Petri, cuius fuit canonicus Hugo de Folato S. R. E. Cardinalis, qui multa præclara scripta reliquit. D. Antonius Archiepiscopo Florentino 2. par. Histor. tit. 18. cap. 2. in principio ex Vincentio Belac. lib. vigesimo octauo Speculi hist. cap. decimo octauo, & Ciaconio in Innocentio Secundo, & Ioanne de Nigraualle in Episcopi Chronico 13.

Compostellanam Ecclesiam Metropolitanã Cæsares erectam per Carolum Magnum regularior fuisse institutam, & in ea per eundem Archiepiscopum, & canonicos secundum B. Iulianum regulam, quara Apostolicam, & ab Augustino descriptam superius diximus, collocatam, affirmat Turpinus in vita Caroli Magni cap. 9. sic dicens: De anno, quo Carolus Magnus in Hispania delere B. Iulianum Bisiticanum tunc per

prois fuerat Melchita Saracenorū magnificen-
ter extructa, quam ob causam Alphonius Rex
Hispaniarum Casaraugusta à Saracenis recepta.
Sedem Episcopalem ex Ecclesia S. Mariæ Maior-
is ad illam transferendam procurauit, præsertim
quod dicta Ecclesia S. Mariæ Maioris vetustate
ferè conlumpta collabebatur. Eandem verò Io-
hannes XXI cum eſſet Episcopalis, in Metropoli-
tana erexit, cui Hoſcenſem, Tiraſonenſem,
Pamplonenſem, Calaguritanā, & Segobricenſē
Eccleſias ſubiexit ex eodem prouinciali. Porro in
eodem Eccleſia floruerunt ex ordine canonicorū
regularium in primis B. Petrus Arbueſius
Epilanus, Theologus inſignis, & Inquiſitor hæ-
reticæ præiudicis, vir eximia ſanctitatis, quem in
eodem Eccleſia laudes matutinas recitantem,
Neophiti ex Iudaismo conuerſi occiderunt, ſeu
potius martyrio aſſecurunt: nam carne defunctus
miraculis conſtat, cuius nunc canonizatio
apud Sedem Apoſtolicam procuratur, vt à viris
ſædè dignis accipi.

Secundus D. Martinus Garzias euſdem Ec-
cleſiæ primus regularis canonicus, deinde Epil-
copus Barchinonenſis, Theologus præclarus, &
in ſermonibus Sereniſſimorum Regū Fer-
dinandi, & Elizabethæ, qui volumina ſacrarum
concionum edidit. Tertius D. Didacus Diaſt
euſdem Eccleſiæ canonicus, hic ſcripſit libros
Phyſicos ſatis luculentos, & alia quædam opuscula
Theologica non ſpernenda, vt notat Ioannes
Trullo libro primo cap. ſexto, quæ ad manus
meas non uenerunt.

In Diceceſi Casarauguffana ſiue in Hoſcenſi
Metropoli Casarauguffanæ monaſterium S.
Chriſtina titulo Prioratus vetuſtiſſimum, cuius
titulum Ioannes Trullo prius ſanctæ Mariæ de Pi-
lari canonicus, poſtea Prior extitit, nunc ſoluta
regulari diſciplina in Prioratum ſecularem in Ec-
cleſia Casarauguffana erectum.

Conſiſtens Eccleſia prouinciæ Hiſpalenſis
olim regularis ex Ioanne de Nigraualle. In ea
monaſterium S. Petri, cuius fuit canonicus Hugo
de Folieto S. R. E. Cardinalis, qui multa præclara
ſcripſit teſte D. Antonino Archiepiſcopo Flo-
rentino 2. par. Hiſtor. tit. 18. cap. 2. in principio ex
Vincentio Beluzæ. lib. vigefimo octauo Speculi
hiſtor. cap. decimo octauo, & Ciaconio in Inno-
centio Secundo, & Ioanne de Nigraualle in Epi-
ſtolo Chronicarum 13.

Compoſtellanam Eccleſiam Metropolitanā
à Saracenis ereptam per Carolum Magnum re-
gulariter fuiſſe inſtitutam, & in ea per eundem
Archiepiſcopum, & canonicos ſecundum B. Iſi-
dori regulam, quam Apoſtolicam, & ab Au-
golino deſcriptam ſuperius diximus, colloca-
tos, aſſeruit Turpinus in vita Caroli Magni
cap. 5. ſic dicens: De anto, quod Carolo Reges, &
propterea iſtā orā dederit B. Iſidori Baſilicam tunc per
vires aſſeruit in ſiſto orū commorans argmentauit, An-

Lib. 11.

ſiſtente, & canonicos ſecundum B. Iſidori Epilcopi, &
confeſſari regulam inſtituit: eamque tintinnabulo,
pallio, libro, caterisque ornamentis decenter ornauit.
Imò in dicta Eccleſia canonicum inſtitutum, ſi-
ue regulare vſque ad Innocentium Papam huius
nominis IV. durauit, aſſeruit Ioannes de Ni-
graualle, dum inter Doctores Ordinis canoni-
corum regularium numerat Bernardum Com-
poſtellanum Canonicum, & euſdem Innocentij
Capellanum, quem dicit ſcripſiſſe ſuper 1. 2. & 3.
Decretalium, ac etiam de canonicorum moribus
librum vnum.

In Diceceſi Compoſtellana fuit antiquiſ-
ſimum cœnobium canonicorum regularium Or-
dinis S. Auguſtini, quod S. Eligij nuncupatur,
quod circa annum 1170. Ordini militari S. Iacobi
de Spata fuit vnitum, qui ordo & ipſe habet
canonicos regulares B. Patris Auguſtini Regu-
lam proficentes.

In eadem Diceceſi Compoſtellana eſt Priora-
tus vetus, qui adhuc ordinem retinet ſub vno
Priori, & ſex canonicis profeſſis, S. Ioannes de
Cauero nuncupatus, à S. Rodulpho ante annos
oſtingentos fundatus, qui Rodulphus poſtea
fuit Archiepiſcopus Compoſtellanus: Item alius
Prioratus de Sar, verum commendatus, in quo
manent clerici ſeculares ad nutum Prioris amo-
uibile, & capitulo Sarenſi ſcribit Innocentius
III. lib. 2. fol. 371. vbi etiam meminit alterius mo-
naſterij de lunquaria.

Derturienſis Eccleſia Prouinciæ Taraco-
nenſis, quæ ab initio ſub Beati Auguſtini
regula fuit inſtituta, nunc etiam retinet inſtitu-
tum canonicorum regularium, vt patet ex Pon-
tificali Romano, Ioan. de Nigraualle, & ex
proemio conſtitutionum Benedicte XII. vt ex
relatione virorum illius prouinciæ percepti.

Gerundenſis Eccleſia euſdem Prouinciæ Tar-
aconenſis inter eas, quæ ab initio regulares ex-
titerunt, recensetur in eodem proemio Conſti-
tutionum Benedicinarum, & à Ioanne de Ni-
graualle nunc effecta ſecularis. In Diceceſi Ge-
rundenſi eſt monaſterium S. Mariæ de Villa Ber-
trandi, ex libro taxarum Cameræ Apoſtolicæ.

Guadalupenſe monaſterium ſanctæ Mariæ
nuncupatum in regno Caſtellæ fuit vſque ad
noſtra ferè tempora collegium præcipuum inter
cætera monaſteria canonicorum regulari-
um in regnis Hiſpaniarum conſiſtens, in
quo miraculoſam ſanctæ Dei Genitricis ima-
ginem ſeruari, quam cum D. Gregorius, Ciuitate
Romana peſte laborante, & penè conſumpta,
publicè in proceſſionibus deferret, audita ſunt
voces Angelorum canentium: Regna cali la-
rare, &c. Multi autores graues aſſerunt, & il-
lius Prouinciæ conſtans eſt traditio aſſerunt,
cum idem Gregorius Leandro Hiſpalenſi Ar-
chipreſbitero dono illā miſiſſet, poſt multos annos
Saracenis irrupentibus ſublata, & in quodā

IV.

Gg Sacel-

M.
ona vel commo-
nibus appa-
ribitor, Quæ-
ro de Cauca Dio-
dhuc tenent, ex-
onaſterium cano-
nicis nuncupatum.
Relatio Luſitana
prouinciæ Compo-
ſtellanæ ſuiſſe
titulus, & commo-
In Regno Nauaræ
a canonicis regula-
ri temporaliſſimo
cedralia olim regula-
ralis Prouinciæ Tar-
aconenſis exſtitit
clatio Hiſpanica
te monaſterium po-
Anſæ vocant, et
ſolice, & ab
nicorum regulari-
atam monaſterij
ſe ſanctis adſcri-
a canonicorum regi-
ordinis S. Hieronimi
aliud monaſterio
Mariæ deſe ſeruo
erentiarum. Iſe
aſterium S. Dorotei
ſe, ſubſequentem
era, omnia ſunt
S. Auguſtini, & in
ſit.
aſterium S. Iacobi
eum aſſe a conſe-
renita D. Hieronimi
urritana Eccleſia
olim erat canonicorum
Nigraualle Corſop-
ina, olim canonicorum
Nigraualle
a canonicorum regi-
aſterio Metropoli-
one manuſſe regulari
o anno Philippo III
ante, facta ut ſerua-
ne ſub B. Auguſtini
ex libro Prouinciæ
illa ſcribentibus

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sacello subterraneo absconditam, ibidem mansisse occultam vsq; ad Hldefonsum XL Hispaniarum Regem, eod; tempore ipsa imagine a quodam Pastore detecta, Reges Hispaniarum templum cum primis nobile in honorem B. Virginis ibidem erexisse, additoq; monasterio canonicos regulares ad diuina in eodem templo peragenda constituisse. Verum cum constet, imaginem B. Virginis, quam D. Gregorius publicè in processionibus tulit, nunc etiam Romæ in Ecclesia S. Mariæ Maioris summa cum veneratione seruari, quam B. Gregorius Leandro dono misit, alia fuisse oportet, nempe quam secretò in suo quodam Oratorio tenebat. Canonici verò locum tenuerunt vsque ad annum humanæ salutis 1189. quo tempore existente illius monasterij Priore Io. Aretas Montano, viro atq; in eruditissimo, res ita est composita, vt ipse monasterio resignato Episcopus Segorbiensis fieret, monasterium verò ex canonicis Regularibus ad Eremitas S. Hieronymi transferret. Quod & factum est, & in eundem modum canonici regulares alia collegia in Regnis Hispaniarum auferunt. Vide Syluestrum Maurolicum pag. 12.

V. **H**ispalensis Ecclesia Metropolitana à Ioanne de Nigraualle inter Ecclesias canonicorū regularium recensetur, & meritò quidem, cum illius Archiepiscopus fuerit B. Isidorus, quem dubiū non est in ordine canonico in Ecclesijs Hispaniarum restituendo ab ea, cuius ipse erat Episcopus, tantum negotium auspiciari voluisse. Porro in ciuitate, & Diocesi Hispalensi multa sunt collegia canonicorum regularium S. Iacobi de Spata sub D. Augustini regula militantiū Primum S. Iacobi in Oppido, quod dicitur Velas, siue Vncles. Secundum S. Marci de Leao. Tertium, quod de Calera dicitur. Quartum Emeritæ. Quintum S. Iacobi in ipsa ciuitate Hispalensi. Sextum S. Iacobi in ciuitate Granatensi, quæ omnia præfato conuentui de Velas subduntur. Canonici verò dictorum locorum insignia Ord. D. Iacobi in vestimentis deferunt.

Hieronensis etiam Ecclesia inter eas, quæ olim erant regulares ab eodem Nigraualle numeratur, sicut & Iulienfis.

In Legionensi ciuitate Præuincie Toletanæ est insignis Abbatia canonicorum regularium S. Isidori nuncupata, ad quam ex Vrbe Hispali ipsius Beati Isidori reliquæ à Rege Ferdinando I. fuerunt translatae, qui huius monasterij fundator extitit circa annum millesimum decimum septimum, in eodem tumulatus, in quodam sacello ipsius monasterij S. Catharinæ dicato corpora multorum Regum & Reginarum Castellæ, & aliorum virorum Illustrium conduntur. Sed præter reliquias B. Isidori Archiepiscopi Hispalensis sunt in eodem monasterio, seu in illius Ecclesia corpora sanctorum Vincentij de Aquila, & fororis eius, & mala sancti Ioannis Baptistæ Præ-

cursoris Dñi nostri Iesu Christi. Quadraginta canonicis hoc cenobium incolunt, qui oēs capellani Regis existunt, & plures illorum in omni genere scientiarum versatissimum & collegium proprium S. Mariæ de la Viega in Salamanticensi vniuersitate habent, in quo Philosophiæ, sacra Theologia, & alijs bonis artibus operâ & studiis impendunt. Floruerunt in hoc cenobio B. Martinus Abbas dicti monasterij, de quo Ambrosius Morales lib. 12. Historiarum c. 23. scribit, iam ab antiquis in dicta Ecclesia altare sibi erectum, & in Ecclesia S. Mariæ de la Viega Salamanticensi miraculosam eius scientie acquisitionem esse depictam, cui cum nihil in studio literarum proficeret, in oratione pernoctanti S. Isidori apparuisse, & librum deglutendum tradidisse affirmat, ac cum illo tantam doctrinæ & scientiæ apprehendisset, vt plures libros, eosq; mirabiles edidit, quorum aliquos & vidisse, & legisse ferat. Secus D. Lucas eiusdem monasterij primum Canonicus, deinde Tudenfis Episcopus, qui fuit Chronista Regine Berengellæ, & Regis Hispanorū historiam scripsit. De hoc monasterio scribit Nauarr. comment. de Regul. 7. & 22.

In eadem ciuitate Legionensi est monasterium S. Marci canonicorum regularium S. Iacobi de Spata. Item aliud monasterium S. Iohannis del Mirango, in quibusdam rupibus Regni Legionensis adificatum, quod nunc etiam incolitur à canonicis regularibus.

In Murcia ciuitate est monasterium canonicorū regularium, quod dicitur monasterium Matris Dei.

In Oicensi diocesi est insignis Abbatia à Regibus Aragonensibus fundata, quæ vulgò mōna Aragonum nuncupatur, in qua canonicis institutū satis floret, de quo Mirus de Collegijs Canonicorū Regularium cap. 31. nonnulla scribit. Huc Abbatix nunc præhæd Martines Canis vir sanè doctus, & singularis eruditionis, qui in Iure Canonico plura scripsit, & adhuc scribit.

Oxomensis Ecclesia prouincie Toletanæ per multa tempora fuit regularis, & in prouincia Romano sub Alexandro VI. edito, adhuc inter cathedrales, quæ erant Ordinis S. Augustini numerabatur. Huius Ecclesiæ canonicus, & Superior fuit S. Dominicus fundator Ordinis Fratrum Prædicatorum, vt ex Breuiario Romano, & alijs Historicis passim habetur.

Pampilonensis Metropolitana sacra post cessionem Saracenorū per canonicos regulares S. Augustini fuit reformata, quorum adhuc institutū in illa viget: nam & in prouincia Romano recensetur inter Ecclesias, quæ sunt Ordinis D. Augustini. De hac scribit Nauarrus in comment. de Regularibus nu. 17. vbi etiam aliter quædam meminit. Huius etiā fit mentio à Ioanne de Nigraualle, & in processione cōstitutionū Benedicti XII. In hac metropolitana floruit Martinus de

Arles, & Androsila cuiusdam Ecclesiæ Archidiaconi, qui solum aduersus superstitiones, & seculum Lanarium edidit, cuiusdem Ecclesiæ fuit Episcopus S. Cerbonis, quem Ioannes de Nigraualle in Catalogo sanctorum Ordinis canonicorum regularium describit.

In ciuitate Pamplonenfi est aliud monasterium canonicorum regularium sancti Petri nuncupatum. In diocesi verò Pamplonenfi est insignis, & versatissima collegiata S. Mariæ Ronceualis in montibus Regni Nauaræ à Carolo magno, vt ferunt, fundata cum hospitali adiacente, & magno cœnobio, & prædij attributis ditata, cuius cœnobio canonicus Martinus ab Arpilqueta, cognomento Nauarrus Doctor tum eruditus, tum vniuersitate toti Orbi notissimus, cuius operæ omnium manibus terantur, præcone nõ negligit. Hoc cum Salamanticensi primam cadit. Hoc cum Canonicis, ac deinde Colimbricenses pluribus annis rexisset, multis laboribus pro Ecclesia Catholica exantians, Romæ tandem pro cœnobio octogenario maiore, sepultus in Ecclesia sancti Antonij Nationis Lusitanorum cum Episcopo

In eadem diocesi est aliud monasterium canonicorum regularium, quod dicitur S. Mariæ de Vanuicere, cuius meminit liber taxarum Alphonsi Regis. In eadem est aliud monasterium in montibus Præuincie in Comitatu, qui dicitur Riba Gera, & vocatur monasterium S. Petri de Taberna. Illud monasterium Saracenis cæteras Hispaniarum inuadentibus, ad illorum manus nõ peruenit, sicut ex antiquissimis monumentis constat, de ethaniam illis temporibus sub Regulari dicitur Imper manifest, & adhuc manet: licet aliter manducio de Ouare nuncupato vnitum, vt testatur Diacrus Murillo in lib. de miraculosa Ecclesia S. Mariæ de Silari cap. 3.

Ecclesia Palentina prouincie Toletanæ à Ioanne de Nigraualle recensetur inter Ecclesias, quæ olim erant Canonicorum Regularium. Cæterum in diocesi Palentina est monasterium canonicorum regularium, quod dicitur de Benecencia, vbi triginta canonicis resident, & monasterium vniuersitatem spiritualem, ac etiā temperatam habet. In eadem diocesi in loco, qui dicitur Priu, est aliud collegium canonicorum regularium, quod de Frias dicitur. In eadem diocesi collegium quod appellatur Matris Dei clericali scolarium, olim erat monasterium canonicorum regularium, in eadem diocesi in loco, qui dicitur Horillos, est collegium sacrarum regularium canonicorum. Item in ciuitate Palentina aliud monasterium canonicorum beatissimo Petri Augustini dicitur. Item aliud, quod dicitur de Vatos, sub invocatione Sanctissimi Sacramenti, similiter canonicarum sub S. Augustini Regula degentium.

Ecclesia Palentina prouincie Toletanæ à Ioanne de Nigraualle recensetur inter Ecclesias, quæ olim erant Canonicorum Regularium. Cæterum in diocesi Palentina est monasterium canonicorum regularium, quod dicitur de Benecencia, vbi triginta canonicis resident, & monasterium vniuersitatem spiritualem, ac etiā temperatam habet. In eadem diocesi in loco, qui dicitur Priu, est aliud collegium canonicorum regularium, quod de Frias dicitur. In eadem diocesi collegium quod appellatur Matris Dei clericali scolarium, olim erat monasterium canonicorum regularium, in eadem diocesi in loco, qui dicitur Horillos, est collegium sacrarum regularium canonicorum. Item in ciuitate Palentina aliud monasterium canonicorum beatissimo Petri Augustini dicitur. Item aliud, quod dicitur de Vatos, sub invocatione Sanctissimi Sacramenti, similiter canonicarum sub S. Augustini Regula degentium.

In eadem diocesi est aliud monasterium canonicorum regularium, quod dicitur S. Mariæ de Vanuicere, cuius meminit liber taxarum Alphonsi Regis. In eadem est aliud monasterium in montibus Præuincie in Comitatu, qui dicitur Riba Gera, & vocatur monasterium S. Petri de Taberna. Illud monasterium Saracenis cæteras Hispaniarum inuadentibus, ad illorum manus nõ peruenit, sicut ex antiquissimis monumentis constat, de ethaniam illis temporibus sub Regulari dicitur Imper manifest, & adhuc manet: licet aliter manducio de Ouare nuncupato vnitum, vt testatur Diacrus Murillo in lib. de miraculosa Ecclesia S. Mariæ de Silari cap. 3.

Ecclesia Palentina prouincie Toletanæ à Ioanne de Nigraualle recensetur inter Ecclesias, quæ olim erant Canonicorum Regularium. Cæterum in diocesi Palentina est monasterium canonicorum regularium, quod dicitur de Benecencia, vbi triginta canonicis resident, & monasterium vniuersitatem spiritualem, ac etiā temperatam habet. In eadem diocesi in loco, qui dicitur Priu, est aliud collegium canonicorum regularium, quod de Frias dicitur. In eadem diocesi collegium quod appellatur Matris Dei clericali scolarium, olim erat monasterium canonicorum regularium, in eadem diocesi in loco, qui dicitur Horillos, est collegium sacrarum regularium canonicorum. Item in ciuitate Palentina aliud monasterium canonicorum beatissimo Petri Augustini dicitur. Item aliud, quod dicitur de Vatos, sub invocatione Sanctissimi Sacramenti, similiter canonicarum sub S. Augustini Regula degentium.

Artes, & Androsola euidem Ecclesia. Archidia-
comus, qui librum aduersus superstitiones, & se-
ctam Lantizum edidit, eiusdem Ecclesie fuit E-
piscopus S. Cerbogius, quem Ioannes de Nigra-
uille in Catalogo sanctorum Ordinis canoni-
corum regularium describit.

In ciuitate Pampilonensi est aliud monasteriu
canonicorum regularium sancti Petri nuncupa-
tum. In diocesi vero Pampilonensi est insignis,
& vetustissima collegiata S. Marie Ronceualis
in finibus Regni Nauarra à Carolo magno, vt
fertur, fundata cum hospitali adiacente, & mag-
nis redditibus, & priedijs attributis ditata, cuius
exant canonicus Martenus ab Azpilequeta, cog-
nomento Nauarrus Doctor tum eruditione, tū
vix integritate toti Orbi notissimus: cuius ope-
ra, quod omnium manibus terantur, præcone nō
imagine. Hic cum Salmanticensi primam ca-
pitularem iuris Canonici, ac deinde Colimbricē-
sem pluribus annis rexisset, multis laboribus pro
Ecclesia Catholica exantatis, Romæ tandem re-
quiescit octogenario maior, sepultus in Ecclesia
sancti Antonij Nationis Lusitanorum cum Epi-
taphio.

In eadem diocesi est aliud monasterium ca-
nonicorum regularium, quod dicitur S. Marie
de Vannuciere, cuius meminit liber taxarum
de postoliquam. In eadem est aliud monasterium
vetustissimum tempore Gothorum in montibus
Prenetis extructū in Comitatu, qui dicitur Riba
Gorra, & vocatur monasterium S. Petri de Ta-
berna. Illud monasterium Saracenis cæteras Hi-
spanias inuadentibus, ad illorum manus nō per-
uenit, sicut et antiquissimis monumentis con-
stat, & difficillimis illis temporibus sub Regulari
disciplina semper mansit, & adhuc manet licet al-
teri monasterio de Ouuare nuncupato unitum,
et tellane Didacus Marillo in lib. de miraculosa
Ecclesia S. Marie de Pilari cap. 3.

Ecclesia Palentina provincie Toletanæ à Io-
anne de Nigraulle recensetur inter Ecclesias,
quæ olim erant Canonicorum Regularium. Cæ-
terum in diocesi Palentina est monasterium ca-
nonicorum regularium, quod dicitur de Bene-
dicte, vbi triginta canonici resident, & mona-
sterium iurisdictionem spirituales, ac etiā tem-
poralem habet. In eadem diocesi in loco, qui di-
citur Frias est aliud collegium canonicorum re-
gularium, quod de Frias dicitur. In eadem dice-
si collegium, quod appellatur Matris Dei cleri-
corum secularium, olim erat monasterium cano-
nicorum regularium, in eadem diocesi in loco,
qui dicitur Horonillos, est collegium sacrarum
vrgentium canonicarum. Item in ciuitate Palen-
te aliud monasterium canonicarum beatissimo
Patri Augustino dicatum. Item aliud, quod dici-
tur de Varto, sub inuocatione Sanctissimi Sacra-
menti, similiter canonicarum sub S. Augustini
Regula degenitum.

Kotētis Ecclesia olim cathedralis in Ripa cur-
tia ab institutione erat canonicorum regularium,
vt illius monumenta vetustissima demonstrent.

In Salmanticensi ciuitate est collegium sancti-
monialium canonici ordinis, quod S. Maria
de las Duenas vulgo nuncupatur.

In Segouienti diocesi est monasterium S. Ma-
rie de Parace, cuius meminit Nauarrus cōment.
3. de Regularibus su. 9. 17. & 22. & vocat illud
augustissimum. In eadem diocesi erat aliud mo-
nasterium septem leucis à Segouia, verius Septe-
trionem ædificatum, quod per Abbatem perpe-
tuum iurisdictione, & insignijs Episcopalis v-
tentem, regebatur. Cuius Abbatibus prouentus an-
nui octo millia aureorum erant, & totidem alij
Conuentui reddebantur: verum nunc prædictū
monasterium, cū omnibus prouentibus Ermit-
æ D. Hieronymi de Elcuriali ex donatione Phi-
lippi II. Regis Hispaniarum possident.

In Seguntina diocesi provincie Toletanæ est
monasteriu, quod dicitur de Villa Vitiola, istud
monasteriu fundauit Dominus Ægidius de Al-
bornoz Archiepiscopus Toletanus, quod multis
reddibus locupletauit, & priuilegijs communi-
tum fuit, & S. Blasio nuncupatur. Verum illud
quoque ab eremitis D. Hieronymi opera Regū
Hispaniarum non tenetur.

In Tirafonsi diocesi provincie Casaraug-
ustanæ in oppido Calatao, siue Calatambio est
illustis Abbatia ordinis canonicorum regularium,
quæ vocatur Dominici Sepulchri, eo quod illius
canonici sunt de congregatione canonicorum Do-
minici Sepulchri Ierosolymitani, meminerit hu-
ius Abbatæ Aubertus Miræus de collegijs cano-
nicorum regularium c. 32. & alij Canonici dicte
Abbatie insignia Regni Ierosolymitani in exter-
nis vestimentis deferunt. Habent collegium ca-
nonitarum eiusdem instituti intra ciuitatē Cas-
saraugustanam: de congregatione Dominici Sep-
ulchri inferius suo loco dicemus.

Tarraconensis Ecclesia Metropolitana, quæ
ab initio fuit regularis, vt ex prouinciali Romæ-
no, & ex vetustis illius monumētis habetur, nunc
etiam institutum canonicorum regularium tenet.
Habuit Ecclesia Tarraconensis viros sanctissimos
tum Episcopos, tum etiam canonicos, quos Ioa-
nes de Nigraulle Apostolicus Bibliothecarius
in album Sanctorum canonici ordinis reponit,
videlicet S. Fructuosum Episcopum, S. Amilia-
num canonicum, & S. Badulphum, quem nomi-
nat Abbatem canonicæ Tarraconensis, vnde
præter cathedralem oportet aliam in Tarra-
conensi ciuitate canonicam fuisse, in qua ille Ab-
batis munere fungeretur: nam Ecclesie cath-
edrales Abbates non habent, sed Episcopi, loco
Abbatum, canonicis præfunt.

A pud Torquematam est monasteriu canoni-
farum vulgo dictum de Bertauillo, à quodam
Comite nomine Domno Parancuelo fundatum.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

VIII DE Toletana Metropolitana referunt gra-
uissimi Auctores teste Jacobo de Ayerue
Priore S. Marie maioris Casfrangulane, illam
statim à Saracenis recuperatam D. Angulini Re-
gulam suscepisse, quippe que cum abis Ecclesijs
Hispanici ante irruptionem Saracenorum Au-
gustinianum institutum proficeretur. Porro a-
pud urbem Toletanam vetustissimum monaste-
rium tempore Gothorum fundatum fertur ex-
stitisse, quod monasterium Silex ordinis D. Au-
gustini ab assero autore historiae Flauij Dextri,
& ab alijs quibusdam est nuncupatum: quod si
verum est, de quo non contendo, quando quidē
ab aliquot seculis nulla illius vel minima reliquia
remanerunt, necesse erit dicere illud canonicorum
regularium cœnobium extitisse: & quando-
quidem tempore Gothorum nulli præter cano-
nicos sub Augustini Regula militabant. Nec dif-
ficultatem ingeris, quod idem Auctores illius mo-
nasterij accolas non canonicos, vel clericos, sed
monachos nominauerint: quid enim obstat, ali-
quem illius historiae deprauatorem, aut impo-
sitorum, vel ex imperitia, vel ex parui studio pro-
clericis de suo cerebro monachos posuisse? præ-
ter quod quis nesciat, nomine monachorum ipso-
rum etiam clericos canonicos, ob votorum emif-
sionem, sepius nuncupatos? vide quæ de hac re
notauimus libro primo cap. 37.

Prope ciuitatem Toletanam insignis Colle-
giata, quæ sanctæ Eleuadiæ dicitur, ab institu-
tione canonicorum regularium extitisse cõuin-
citur ex eo, quoniam illa Ecclesia à tempore can-
tiquissimi Abbatis habere consuevit, quem-
admodum ex Iuliano Toletano refert frater Io-
seph de Siguenta Eremita Ordinis Diui Hiero-
nymi in Chronica sui Ordinis libro primo capi-
tulo decimo tertio, sub anno 1275. Abbates autem,
sicut & Priores, non nisi Ecclesiæ Regulares oli-
m habebant.

IX. Num reflat, quod fuerat olim apud eandem
urbem Toletanam vetustissimum Agalense
cœnobium, multis quidem titulis cum primis
celebre, sed præsertim in habitatione Sanctissimi
viri Ildesonsi Beati Eugenij Toletani Ar-
chiepiscopi nepotis, & in Archiepiscopi munere
successoris, qui in eodem cœnobio Regularis
vitæ instituta sanctissime suscepit, & multo
tempore professus fuit. Super hoc cœnobio non
me latet controuersiam inter Diui Benedicti
monachos, & Regulares Canonicos exortam,
dum illud quique in suas partes traduere nitun-
tur, in qua ne si absque fundamento probabili
inter monasteria canonicorum retulerō, abacti
pœoris accuser, si verò nulla cogente ratione
monachorum Ordini concessero, neglecti gregis
recus diiudicet, id solum referam, quod Doctor
Franciscus de Pifa lib. 2. Historiæ Toletanæ de
hac ipsa controuersia scribit. Non minor, inquit,
est difficultas in verificando, cuiusnam Ordinis Regula

in ex tunc approbata fuerit monasterium agalense
cuius fuit monachus sanctus Ildesonsus. Et etiam
bas, & sub qua Regula, & instituta monachorum
regum, cum certum & constans sit, per extempora-
tam aliam Regulam in Occidente prælo Augustini, et
Diui Benedicti seruari solitam. Multa sunt autem
Berinum ordinis D. Benedicti extitisse, cum sententia
sunt Tribemius, Petrus de Alacer, & Martinus de
Sancto Hispanarum, & Michael Caranum in
istius sancti, quæ cum libro eijdem de Regula D.
Diui Genesii Marie habetur. Eadem de Regula de
Sancti adhaeret, secutus eundem opinionem, qui
tari & nonnullis in libris deo solam inuenit. In
nim huius sententia fundamentum est nomen Ma-
chi, & Abbatis, quæ nonnulli videntur quæ Ildes-
onsi inscriptionem scribunt, quod præsertim Ord. D.
Benedicti proprium videtur. Verum Breuarium Toletanum,
quod per multos annos Ecclesiæ paucis in
habuit, nonnulli ad verba recuperata, typis adscrip-
tionem in P. clara dicit, & reperit in illa. Illi
ne, illud iussu canonorum regularium locum qui
ille vetulus de i. in sancto non habet, & Ildesonsus
Bibliotheca sanctæ Ecclesiæ sicut Toletana alio
gata. Idem etiam habebat libri Fisi sancti in
fuit, qui videri dicitur in unij scribitur ante
tunc horum à Magistro Villaga, quæ nonnulli
dum Fr. S. Hieronymi, alijs ad alijque ante
tunc. Id ipsum Ioannes Trillo verum sanctæ Ecclesiæ
lib. 1. de Ord. canonicorum regularium c. 6. probat,
cum auctoriare Fr. alphonso de Oro, in Chronica
D. Aug. Nec mirum quod præter Augustinum, & Be-
nedeicti Benedicti iussu hunc sanctum adhibuisse, quæ
que in numero suorum habere videntur, quædam
de stripe Honoris post illum obitum nulla videri
tunc cœnobium. Veræ opinio probabili videtur, non
tanta controuersia iudicem volo agere, etiam quæ
quod magis probauerit: hoc solum adhaeret in
abbatis, quod huius monasterij præfati tribuitur, pa-
rum momenti consistit, quandoquidem in extempora-
tum ordinem D. Benedicti, inter eos qui exuam
lebant, iam in vsu erat, sed nec ipse D. Ildesonsus in
suo libro de vita Ildesonsi in vsu erat, quæ præfati
Abbatem vocat, sed Reclorum: multo minus tunc
nomen monachi, quod omnibus communem videri
mūducentium communitate est, a grass nonnulli
deriuatum, quod significat vnum, & est idem
nomen proprium, qui in commune videntur plures
vnum sunt, habentes seculis corvum & amant
nam, sicut in Actis apostolorum legitur, ita etiam
gante idem Augustinus in vsu. 122. qui scribit: Ita
quæ bonum, & quam inuadendum habere fuit
vnum ostendens se, & iussu in Congregatione
vientes iure, & proprie monachos vocari possunt.
Quare, inquit, non non appellentur monachos, cum
cat vsalmon: Ecce quam bonum, & quam iucundum
habuisse fratres in vnum. & alia subijcit, quæ
videra possunt, & idem habet in sermone 11. ad fratres
in Eremito, qui est de Communione Clerici vni. Hæc
dictus auctor, ex quibus cum non solum habentur

transmissa totius Ecclesiæ Toletanæ tradi-
tione & aliorum Breuariorum, etiam auctoribus, qui
de vita S. Ildesonsi vsque ad tempora Pij V. scrip-
serunt, monasterium Agalense non monacho-
rum, sed canonicorum regularium extitisse, verū
monasterio cœnobio contrarie asseritioris,
quod in solo nomine Abbatis, vel monachi con-
stitutum est, cum ante & post exortum D. Bene-
dicti tam canonicos regulares, quam monachi,
Abbatibus habere consueverint, cum etiam nomē
monachali vim nominis attendamus, & illius vi-
sionis apud grauissimos auctores in more positum,
æque conueniat ipsa canonicis regularibus, vt
lib. cap. 1. & de ducimus: mirum sane videtur, Hi-
spanos, qui tantam vim in suorum Ecclesiarum
traditionibus constitunt, antiquissima traditi-
one totius Ecclesiæ Toletanæ inter Ecclesijs Hi-
spaniarum facile principis recepta per annos cir-
ca quæcentos, nimirum ab ipsa Ecclesiæ recu-
perata, quod accidit ante annum circiter 1082.
vsque ad Pium V. qui obiit anno 1472. eadem
sententia posthabita, contrariam sententiam ample-
xum, quæ in suo fundamento nixos, nisi quod S.
Ildesonsus monachum dicitur inuenerunt, quod
tam infirmum est, vt vix dignum sit in illius inhi-
erentem monstranda laborare. Verum de S. Ildes-
onsis & illius instituto sermo forsan redibit.

I. Ecclesia Valentina olim Episcopalis, tunc
Metropolitana canonicorum regularium fuisse
reconstruitur non solum ex Catalogo Ioannis
de Nigram, verum etiam ex officio proprio D.
Patri Augustini, quod more canonicorum re-
gularium etiam nunc recitatur teste Io. Trillo
lib. 2. de Canonicis, cap. 3. num. 3. In Ciuitate Val-
entini monasterium canonicarum regul. quod
vocatur S. Marie de Las Doenas. In Metropoli
Valentina est aliud monasterium canonicarum
S. Christophori.

In Virgentis Diocesi Prouinciæ Tarraconē-
sis est monasterium S. Vincentij de Cardona. Itē
aliud monasterium Agerense nuncupatum. Item
aliud monasterium S. Marie de Solsona, omnia
canonicorum regularium, ex libro Taxarum A-
golicarum.

Adde tandem ex Nauarro in Comm. 2. de Re-
gularibus, præsertim pp. 27. & 22. plures Ecclesias
tam Cathedralis, tum Collegiatas & monasteria
canonicorum regularium in Regno Aragoniæ,
Castellæ, Nauarræ, & Lusitaniz fuisse, quæ ad sua
resque tempora per canonicos regulares regebantur,
præsertim illorum nomina non ponat, & quidem
omnia nomina canonicorum regularium collegia
per omnes Hispanias olim extitisse, quæ nunc in
collegiatis secularibus fuerunt conuerse, ostendunt
sigillas Abbatum, vel Priorum in eisdem Ec-
clesijs postea retentæ, quæ certè nonnulli ex regu-
laribus ad seculares sunt deriuatæ, neque viliam
Ecclesiam reperire licebit, quæ ante annos qua-
tingentos cuiusmodi dignitatibus fuerit insigni-

confanissima totius Ecclesie Toletanz traditione & illius Breuarij ac etiam autoribus, qui de vita S. Theofonijsque ad tempora Pij V. scripserunt, monasterium Agalense non monachorum sed canonicorum regularium extitisse, verum coeferio fundamenti contrarie asserionis, quod in solo nomine Abbatis, vel monachi constitutum est, cum ante & post exortum D. Benedictum tam canonicis regularibus, quam monachi, Abbates habere consueverint, cum etiam nomine monachi vim nominis attendamus, & illius vim apud grauissimos autores in more positum, neque conueniat ipsis canonicis regularibus, vt lib. 2. cap. 38. de ducimus: mirum sane videtur, Hispanos, qui tantam vim in suarum Ecclesiarum traditionibus constitunt, antiquissima traditione totius Ecclesie Toletanz inter Ecclesias Hispaniarum facile principis recepta per annos circiter quingentos, nimirum ab ipsa Ecclesia recoperta, quod accidit ante annum circiter 1080. sique ad Pium V. qui obiit anno 1472. eadem non possit habita, contrariam sententiam amplecti, nullo alio fundamento nixo, nisi quod S. Theofonius monachum dictum inueniunt, quod tam infirmum est, vt vix dignum sit in illius infirmitate consistenda laborare. Verum de S. Theofonio, & illius instituto sermo forsitan redibit.

I. Ecclesia Valentina olim Episcopalis, nunc Metropolitana canonicorum regularium fuisse conuenitur non solum ex Catalogo Ioannis de Nigranilla, verum etiam ex officio proprio D. Patris Augustini, quod more canonicorum regularium etiam nunc recitatur teste Io. Trullo lib. 1. de Canonicis, cap. 3. num. 3. In Ciuitate Valentina est monasterium canonicorum regularium quod vocatur S. Mariz de Las Dueñas. In Metropoli Valentina est aliud monasterium canonicorum S. Christophori.

In Vegellensi Diocesi Provincie Tarraconensis est monasterium S. Vincentij de Cardona. Itē aliud monasterium Agerense nuncupatum. Item aliud monasterium S. Mariz de Sollona, omnia canonicorum regularium, ex libro Taxarum Apollolicarum.

Ad eandem ex Nauarro in Comm. 2. de Regularibus, presertim no. 17. & 22. plures Ecclesias cum Cathedralibus, cum Collegiatis & monasteria canonicorum regularium in Regno Aragonum, Castelle, Nauarre, & Lusitaniz fuisse, quae ad sua vltima tempora per canonicos regulares regebantur, istorum nomina non ponat, & quidem alia innumera canonicorum regularium collegia per omnes Hispanias olim extitisse, quae nunc in collegiatis secularibus fuerunt conuersa, ostendunt dignitates Abbatum, vel Priorum in eisdem Ecclesijs postea recentis, quae certe non nisi ex regularibus ad seculares sunt deriuatae, neque vllam Ecclesiam reperire licebit, quae ante annos quadringentos eiusmodi dignitatibus fuerit insignita, quae non fuerit regularis. Vnde audiendus non est in hoc Doctus Franciscus de Pisa dum lib. 2. Historiz Toletanz contra Arnoldum Vuion affirmat consuetum esse apud Hispanos, multos collegiatarum Praelatos, & etiam aliarum Ecclesiarum Parochos Abbates nuncupari: id enim (si de titulo vero agitur, non de vulgi nuncupatione) verum non est, nisi de Ecclesijs quae ab institutione fuerant Regulares, vt capite statim sequenti ex Codice vetustissimo, in Archivo Sancti Crucis Colimbriensis seruatō euidenter ostendemus.

CAPVT TRIGESIMVM SECVNDVM.

De Ecclesijs, & Monasterijs Canonicorum Regularium Pro- uincia Lusitaniae.

I. **I**N Regno Lusitaniae vetustissimam extitisse propagationem clericorum canonicorum, quos regulares dicimus, & in exordio nascentis Ecclesiae per Beati Iacobi Apostoli discipulos inchoatam, vetus & constans illius provinciae est traditio: nam quemadmodum ipse beatus Iacobi discipulus sanctum Athanasium Casaraugustanum, ita beatus Petrus Bracharensem in Lusitania Episcopos ordinauit, quos eisdem legibus, & institutis cum suis presbyteris, & clericis viuere praecipit. Confirmant hanc traditionem Ecclesiae canonicorum regularium vetustissimas, quas omnes ante annos quingentos, vel sexcentos sub canonica distinctione, & sub beati Augustini Regula vixisse, antiquarum tabularum, & monumenta produunt. Cuiusmodi fuerunt Portugallensis, Bracharensis, quae in provincia Lusitana primatum tenet, Colimbriensis, Vlyssiponenfis, Lirinenfis, & aliae Nam Portugallensem Ecclesiam canonicos regulariter, & sub D. Patris Augustini Regula vique ad annum 1185. habuisse, probat liber vetustus in eius Ecclesiae Cartophylacis seruatus, qui Censuale nuncupatur, in quo quidem parte sexta titulo de Diuisionibus inter Episcopum & capitulum fol. 130 haec habes: *est martem D. Ferdinandi Martini Episcopi Portugallensis. qui obiit era 1223. sexta idus Decembru, fuit electus in Ecclesia Portugallensi Martinus Petri Decanus Bracharensis, & postquam fuit Episcopus factus, instituit in eadem Ecclesia monaster quatuor dignitates, scilicet Decaniam, Cantoriam, Sibolastiam, Thesaurariam. Nondum erant in eadem Ecclesia supradicta dignitates: sed erant omnes regulares sub regula sancti Augustini, dormientes in vna domo, comedentes in alia, & in claustro conuersantes.*

II Cuiusmodi fuerunt Portugallensis, Bracharensis, quae in provincia Lusitana primatum tenet, Colimbriensis, Vlyssiponenfis, Lirinenfis, & aliae Nam Portugallensem Ecclesiam canonicos regulariter, & sub D. Patris Augustini Regula vique ad annum 1185. habuisse, probat liber vetustus in eius Ecclesiae Cartophylacis seruatus, qui Censuale nuncupatur, in quo quidem parte sexta titulo de Diuisionibus inter Episcopum & capitulum fol. 130 haec habes: *est martem D. Ferdinandi Martini Episcopi Portugallensis. qui obiit era 1223. sexta idus Decembru, fuit electus in Ecclesia Portugallensi Martinus Petri Decanus Bracharensis, & postquam fuit Episcopus factus, instituit in eadem Ecclesia monaster quatuor dignitates, scilicet Decaniam, Cantoriam, Sibolastiam, Thesaurariam. Nondum erant in eadem Ecclesia supradicta dignitates: sed erant omnes regulares sub regula sancti Augustini, dormientes in vna domo, comedentes in alia, & in claustro conuersantes.*

III Cuiusmodi fuerunt Portugallensis, Bracharensis, quae in provincia Lusitana primatum tenet, Colimbriensis, Vlyssiponenfis, Lirinenfis, & aliae Nam Portugallensem Ecclesiam canonicos regulariter, & sub D. Patris Augustini Regula vique ad annum 1185. habuisse, probat liber vetustus in eius Ecclesiae Cartophylacis seruatus, qui Censuale nuncupatur, in quo quidem parte sexta titulo de Diuisionibus inter Episcopum & capitulum fol. 130 haec habes: *est martem D. Ferdinandi Martini Episcopi Portugallensis. qui obiit era 1223. sexta idus Decembru, fuit electus in Ecclesia Portugallensi Martinus Petri Decanus Bracharensis, & postquam fuit Episcopus factus, instituit in eadem Ecclesia monaster quatuor dignitates, scilicet Decaniam, Cantoriam, Sibolastiam, Thesaurariam. Nondum erant in eadem Ecclesia supradicta dignitates: sed erant omnes regulares sub regula sancti Augustini, dormientes in vna domo, comedentes in alia, & in claustro conuersantes.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN